

Tempelvernieuwing (Jezus en de tempel, deel 5):

Broeders en zusters in de Here Jezus Christus

Inleiding:

We hebben tijdens de afgelopen diensten waarin ik voorganger ben geweest stilgestaan bij diverse momenten van Jezus met, in en op de tempel. Het waren bijzondere momenten, waarbij Jezus zich met macht en kracht openbaarde:

- Zijn weerwoord aan de Duivel (Satan, Lucifer, de gevallen engel, die eens in de hemel God de Almachtige diende) en de duivel driipt verbaal verslagen af.
- Zijn macht over ziekte waardoor iemand die al jaren ziek was, toch werd genezen.
- De vervulling van profetieën
- Zijn oproep tot eerbied voor Jahwe en rust voor oprechte aanbidding van de Here.

Het zijn verschillende aspecten uit de bediening van Jezus Christus.

Roeping, wolkkolom, tabernakel, tempel:

De Almachtige heeft in het verleden op verschillende manieren gebruikt om zich aan het volk van Israël te tonen en zich onder het volk te voegen. Hij openbaarde zich op diverse wijzen. Ik geef u een kort overzicht van een aantal verschijningen van de Here God/Jahwe:

- Hij heeft de wereld/aarde geschapen en wandelde in de Hof van Eden met de mens. Hij zocht ontmoeting, gezelschap, nabijheid met de mens.
- Hij riep Abram, later Abraham uit het land Ur der Chaldeeën;
- Hij ging het volk voor in de wolkkolom, nadat het volk Israël uit het land Gosen, Egypte was vertrokken;
- In de woestijn droeg het volk de tabernakel met zich mee: een tent als het verplaatsbare heiligdom. Het is de tent der samenkomst van God en het volk¹;
- Hij gaf de twee stenen tafelen met de Wet aan het volk, via Mozes;
- In de woestijn gaf Hij voedsel aan Zijn volk: manna en kwakkels;
- Hij gaf profeten en koningen, waarvan een aantal oprecht de Here dienden.
- Hij liet een tempel bouwen (voorbereid door David, gebouwd door Salomo), die een paar eeuwen later verwoest werd (586 voor Chr.).
- De tweede tempel werd gebouwd nadat enige Joden ten tijde van de ballingschap uit Perzië terugkeerden naar Jeruzalem (Nehemia, Erza). De tempel werd zwaar beschadigd toen de Romeinen het Beloofde Land veroverden. Herodes de Grote begon deze tempel te herstellen (soms wordt dit de derde tempel genoemd) om in een goed blaadje bij de Joden te komen. Jezus had dus te maken met een tempel die herbouwd/gerenoveerd werd. In 64 n. Chr. was deze tempel voltooid. Vlak daarna begon de Joodse opstand² tegen de Romeinen en werden Jeruzalem en de tempel door Titus veroverd en verwoest. Daarmee is de zichtbare tempel op aarde verdwenen. Een restant: de Klaagmuur is het enig zichtbare wat nog is overgebleven. Kostbaar in de Joodse ogen.

Tot op heden is het niet gekomen tot de bouw van een nieuwe tempel. Wat overgebleven is, is de Klaagmuur: een gebedsplaats voor de Joden, een toeristische trekpleister, een politiek kruidvat omdat de islamitische wereld op de oude plek van de tempel en over de oude stallen van Salomo een moskee heeft gebouwd. De Klaagmuur staat onder druk, dreigt weg te zakken als gevolg van archeologische opgravingen en een recente aardbeving. De spanning is soms te

¹ Exodus 25, 26, 27, 35, 36, 37, 38; Num. 9:15; Ex. 27:21, 33:7; Ex. 25:22; Zie in: Dahlby, F. (1973) – *Bijbels woordenboek* – Baarn: Ten Have; pag. 345-348.

² Deze historie is beschreven door de Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus: *De Joodse oorlog & Uit mijn leven* – Baarn: AMBO. Voor meer informatie: http://nl.wikipedia.org/wiki/Joodse_Opstand

snijden en er zijn regelmatig beschuldigingen over en weer: Joden tegen de Palestijnse autoriteit. Binnen sommige Joodse groepen zijn voorbereidingen voor de herbouw van de tempel in een vergevorderd stadium en heeft men reeds veel belangrijke tempelattributen gereed liggen (zoals: de kandelaar, het gewaad van de hogepriester etc.).

Ezechiël 40-48:

De laatste hoofdstukken in het boek van de profeet Ezechiël vertellen over het herstel van de tempel in zijn oude glorie. Nauwkeurig en uitvoerig wordt een beschrijving gegeven van de indeling van de tempel. God woont dan in een tempel die gericht is op de offerdiensten. Hij woont dan bij een rein volk. Alles is dan volmaakt. In hoofdstuk 47 is sprake van een rivier die uit de tempel voortkomt en die leven geeft, met daarnaast bomen waarvan de bladeren genezende kracht hebben.

Aanbeveling: Ik kan u aanraden eens tijd te nemen om dit bijbelboek te lezen, omdat er veel kennis in staat t.a.v. het volk van Israël en de eindtijd.

Openbaring 21- 22

Spreekt over het nieuwe Jeruzalem dat uit de hemel daalt. Leest u thuis nog maar eens na welke opzienbarende woorden Johannes neergeschreven heeft over de tempel: *“Maar een tempel zag ik er niet, want God, de Heer, de Albeheerser, is haar tempel, evenals het Lam”*³. Dan is de aardse tempel dus niet meer nodig, want God, de Almachtige en het Lam zijn er. Zij zijn dan in het midden van de mensen. Dan is de toestand van het oorspronkelijke Paradijs hersteld. Dat is de toekomst. Wanneer dat is, is voor mensen nog verborgen. We hebben wel de opdracht om de tekenen des tijds te herkennen.

Maar zover (d.w.z. dat herstel van het Paradijs, dat God met de mens wandelt) is het nog niet. We gaan terug naar de tempel ten tijde van Jezus. We staan stil bij twee schriftgedeeltes:

- Joh. 10: 22-42 en bij

- Joh. 7: 14-24.

Allereerst: Johannes 7: 14-24: de geleerdheid van Jezus, Zijn gezag.

Opnieuw is Jezus tijdens een feest in Jeruzalem en Hij gaat naar de tempel **om te leren. Hij presenteert zich als leraar, als rabbi**⁴. De Joden reageren met verbazing en dat was al eerder gebeurd toen Jezus als twaalfjarige in de tempel vragen stelde en toen Hij op vragen van de schriftgeleerden antwoorden gaf. Zij waren verbaasd over Zijn verstand⁵. In dat gedeelte van Lucas staat ook dat Jezus toenam in **wijsheid, grootte en genade bij God en mensen**.

Zouden de schriftgeleerden en het Joodse volk daar nou iets van gezien en gevoeld hebben. Of moet je concluderen dat zij daar niets van gezien hebben. Zij stonden erbij, keken er naar en geloofden het niet! Hun ogen zaten blijkbaar dicht. Zij erkenden wel Zijn **geleerdheid**: *“Hoe komt deze zo geleerd zonder onderricht (d.w.z.: zonder les, zonder onderwijs) te hebben ontvangen?”* (:15). Jezus koppelt Zijn **wijsheid** aan *“Degene/Hem die Mij gezonden heeft”*. Eigenlijk is Jezus hier de ‘gezondene’, een soort ‘apostel’ van Jahwe, van de Here God. Jezus zegt in hetzelfde gedeelte dat Hij *“de eer zoekt van zijn zender”*: Jezus gaat niet voor eigen eer! Hij steekt niet de toppen van zijn duimen onder zijn kleren, in de trant van *“Kijk mij dit nou eens even geweldig doen!”* of *“Kijk eens wat ik voor elkaar gekregen heb!”*. Nee, Hij geeft de eer aan Zijn vader, aan God. Dat is nou waarachtige tempeldienst: God de eer geven.

➤ Staat ons leven in het teken van God in alle omstandigheden de eer geven?

³ Uit de Willibrord vertaling: Joh. 21:22; in deze vertaling wordt de Openbaring van Johannes de ‘Apokalyps’ genoemd.

⁴ Zoals Hij dat ook doet in: Joh. 6:59; 7:14, 28; 8:2, 20.

⁵ Lucas 2: 40-52 *De twaalfjarige Jezus in de tempel*.

- Zijn wij steeds bezig in onze omgang met anderen en met God vanuit een rechtvaardig oordeel (zoals dat staat in Joh. 7:24)?

Dit schriftgedeelte toont de enorme wijsheid en het grote inzicht van Jezus in de wet van Mozes. Hij begreep hoe Hij deze wet moest toepassen: Hij kon daarom op de sabbat een mens geheel gezond maken. Dat is de autoriteit van Jezus, Zijn gezag, Zijn spraakmakendheid, Zijn vernieuwende kracht. Dat zet de boel op z'n kop. Wat een rabbi, wat een inzicht! Wat een ruimte om te leven; wat een vrijheid. In deze verzen komen we belangrijke kenmerken van Jezus tegen:

- Zijn verbondenheid met God, Zijn vader,
- Zijn houding van eer geven aan Jahwe, de Here God, die staat voor Jezus op de eerste plaats. Dat is bij andere wereldgodsdiensten wel anders: daar staat een mens centraal/op de eerste plaats.
- Zijn kennis van de wet en die op een juiste manier te interpreteren of toe te passen,
- Zijn geleerdheid en intelligentie,
- Zijn waardigheid, Zijn beoordelingsvermogen, Zijn rechtvaardigheidsoordeel (of -gevoel).

Joh. 10: 22-42: de eenheid van Jezus met Zijn vader

Voorafgaand aan dit tekstgedeelte is er weer beroering en verdeeldheid over Jezus ontstaan. Hij heeft net een blinde man genezen (Joh. 9:1-41) en Hij heeft zichzelf neergezet als de 'Goede Herder'. Er wordt dan van Jezus gezegd dat Hij "*bezeten en waanzinnig is*" (Joh. 10:21). En tijdens het vernieuwingsfeest – in de winter – was Jezus (opnieuw) in de tempel. En dat was niet ongevaarlijk, want er waren al verschillende pogingen gedaan om Jezus te grazen te nemen en Hem te doden (bijv. door Hem te proberen te stenigen, wegens verdenking van godslastering). Hij wandelt in de zuilengang, dezelfde plek als waar de tempelreiniging⁶ plaatsvond. Zo'n zuilengang ademt de sfeer van wijsheid, zoals de Griekse wijsgeren in de zuilengang hun wijsheid ten toon spreidden.

De Joden "*omringden Hem*" en dat klinkt best (be)dreigend. Zij dagen Hem uit om zich over Zijn verbondenheid met God uit te spreken. Dat is de meest indringende vraag: "*Bent u de Christus*", de Gezalfde? Vertel het ons maar ronduit, recht-toe-recht-'an. Dan weten we waar wij aan toe zijn. Jezus antwoordt: "*Ik heb het u gezegd!*" maar de Joden geloven het niet. De werken, die Jezus doet, die getuigen van Zijn Christus'-zijn. Hij geeft eeuwig leven aan Zijn schapen, die zullen niet verloren gaan. "*Wat mijn Vader Mij gegeven heeft, gaat alles te boven*". "*Ik en de Vader zijn één!*" Dan volgt er opnieuw een poging tot steniging, tot doodslag door de Joden.

Jezus vervolgt Zijn verhaal: "*Ik heb u vele goede werken doen zien, vanwege Mijn vader ...*" Weten we die nog?

- De genezing van een blindgeborene (in Joh. 9)
- Jezus' gang over het meer (Joh. 6: 16-21)
- De spijziging van de vijfduizend (mensen; het verhaal van de vijf broden en de twee vissen (Joh. 6:1-15)
- Een genezing op de sabbat: de man te Bethesda, die al 38 jaar ziek was; die na z'n genezing z'n bed opnam; de matrasdrager⁷
- De genezing van de zoon van de hoveling, die speciaal uit Kapérnaum naar Jezus kwam, toen Jezus in Kana was (Joh. 4: 46-54). Jezus genas deze jongen uit de verte. De vader geloofde in Jezus.
- Zijn gesprek met de vrouw in Samaria, terwijl het volstrekt ongewoon was dat een Jood met een Samaritaanse vrouw in gesprek ging (Joh. 4:1-42)

⁶ Zie mijn preek over de tempelreiniging, Herbergdienst nr. 168, op 16 maart 2008.

⁷ Zie Herbergewangelisatiedienst nr. 149; op: 21-10-2007.

- De tempelreiniging (Joh. 2: 13-25)
- De bruiloft te Kana, waar Jezus water in wijn veranderde (Joh. 2:1-11).

En ik beperk mij nu even tot hetgeen aan wonderen in het Johannes-evangelie staat, voorafgaand aan ons tekstgedeelte.

Weten de Joden nog wel wat Jezus allemaal aan bijzondere werken gedaan heeft? Hebben zij dat voor ogen? Beseffen zij dat?

Het bijzondere in dit bijbelverhaal is dat het zich afspeelt tijdens het feest van de tempelvernieuwing. En dat is een speciaal feest. Een feest ter herinnering aan een zwaar bevochten overwinning op een heidense overheerser. Op iemand die de tempel bevuild had, die een smerige godsdienst ingevoerd had en nota bene nog wel IN de tempel. Toen was een deel van het volk in opstand gekomen. Die overheerser ging te ver! Hij toonde geen respect meer voor de Here God, Jahwe.

Ik kom bij het ‘Feest der Tempelvernieuwing’ of ‘Vernieuwingsfeest’, het Chanoekah-feest⁸, zoals dat in Joh. 10:22 historisch genoemd wordt, een acht-daags feest. Dat feest werd gevierd naar aanleiding van en ter herinnering aan het feit dat Judas de Maccabeeër in het jaar 168 of 165 voor Christus de door de Syriër Antiochus Epifanes⁹ ontwijde tempel had hersteld. Dit feest werd in de maand Kislew (december) gevierd. “*Het was winter*”, zoals ons bijbelgedeelte vertelt.

Wat deze Syriër gedaan had, was je reinste ontheiliging van de tempel. Die daad was voor Judas de Maccabeeër zo erg dat hij een opstand ontketende. De Here God, Jahwe werd onteerd, ontheiligd, te schande gezet, belachelijk gemaakt. De eredienst moest hersteld worden. Wat was er gebeurd?

- Antiochus veroverde eerst Egypte op Ptolemeüs en trok vervolgens door naar Israël en Jeruzalem
- In Jeruzalem drong hij “*in overmoed het heiligdom binnen, legde beslag op het gouden reukofferaltaar, de luchter met alles wat er bij hoort, de tafel van de toonbroden, de plengschalen, de bekens enz. Hij nam het goud, het zilver, het kostbare vaatwerk enz. in beslag. Voor hij vertrok richtte hij een bloedbad aan en braakte schaamteloze taal uit*” (1 Makk¹⁰. 1: 21-24).
- “*Onschuldig bloed vergoten zij (de goddeloze soldaten) rond de tempel en zij ontwijdden de heilige plaats*”, 1 Makk. 1:37; “*werd nu de tempel veracht*”, 1 Makk. 1:39.
- “*Ook naar Jeruzalem en de steden van Juda zond de koning boden met het schriftelijk bevel dat de Israëlieten de uitheemse gebruiken moesten overnemen en ophouden met brand-, slacht- en plengoffers in de tempel; dat ze sabbat en feestdagen moesten afschaffen en de tempel en de heilige plaatsen ontwijden, dat ze altaren, tempels en kapellen moesten oprichten voor afgoden en varkens en andere onreine dieren offeren, dat ze hun zonen niet meer mochten besnijden, dat ze zich moesten bezoedelen door allerlei onreine en onheilige praktijken, om aldus de wet te vergeten en haar voorschriften te ontcrachten* (1 Makk. 1: 44-49).

Judas de Maccabeeër bindt de strijd aan met de overheerser, omdat de tempel is geschonden en uiteindelijk wordt Jeruzalem op de vijand heroverd.

⁸ Zie pag. 102-105 in: *Joodse rituelen en symbolen* – Rabbijn S. Ph. De Vries Mzn (1968) – Amsterdam: Uitg. De Arbeiderspers. Voor meer informatie: www.jeled.net : *Het verhaal van Chanoeka*.

http://users.skynet.be/religie_info_site/Jodendom/CHANOEKA.html

⁹ http://wikipedia.org/wiki/Antiochos_Epiphanes

¹⁰ www.bijbelseplaatsen.nl/plaatsen/JudeaPost165vChr.htm : Leger der Maccabeeën bevrijdt Jeruzalem.
www.faq-online.nl/index.php?file=article&art_id=26&page=4 : *Het boek Maccabeeën in vogelvlucht*.

In 2 Makkabeeën staat de beschrijving dat Antiochus IV de Joden dwong hun wet te verwerpen en de Griekse godsdienst te adopteren. Hij plunderde de tempel en liet die in een tempel van Zeus Olympius veranderen. Antiochus IV komt op een afschuwelijke manier aan zijn einde (2 Makk. 9). Hoofdstuk 10 (2 Makk.) vertelt over de reiniging van de tempel (:1-9):

“De Makkabeeër en zijn mannen namen met de hulp van de Heer bezit van de tempel en de stad. De altaren, die de heidenen op de markt hadden opgericht, en de heilige hoven vernielden ze. Ze reinigden de tempel en bouwden een nieuw brandofferaltaar. Uit stenen sloegen ze vuur en ontstaken daarmee het eerste offer, dat ze na een onderbreking van twee jaar weer konden opdragen; zij brandden wierook, verzorgden de lampen en legden weer toonbroden neer. Daarna wierpen zij zich ter aarde en smeekten de Heer ..”. (2 Makk. 10:14a).

Afronding thema: Gods Heerlijkheid

Het verhaal van de Makkabeeën toont de strijd aan die toen gevoerd is. Binnen het volk van Israël waren niet-Joodse invloeden binnengedrongen. De Griekse godenverering kreeg steeds meer invloed: de Hellenistische cultuur (Hellas, met z'n verering van Zeus, met z'n atletiekscholen, met varkens in de tempel, onreinheid; als een soort hedendaagse SPAM – mailberichten/reklame waar je niet op zit te wachten), zoals eerder Baäl en Astarte door het volk werden vereerd. De zichtbare goden wonnen aan macht en verering. Dit was tegen het zere been van de vrome Joden (de Chasiediem). Die kwamen tegen deze ontheiliging in opstand o.l.v. Judas de Makkabeeër. Zij wonnen de strijd en reinigden de tempel.

Daarbij hoort het mooie en wonderlijke verhaal, dat toen de Makkabeeën de tempel binnenkwamen, dat zij een kruikje olie (olijfolie) vonden, dat niet aangetast was. “Het was niet gebruikt voor de heidense tempeldienst voor Zeus. Het kruikje bevatte voor één dag de toereikende olie. Maar zie: de lichter brandde van deze voorraad aanhoudend acht volle dagen en nachten door, de hele duur der tempelwijding, zonder uit te gaan, totdat er nieuwe olijfolie in voldoende mate voor de Menorah, de lichter, was bereid”.

“Het feest der Inwijding, het Chanoekahfeest, werd ingesteld voor alle volgende tijden. Gedurende de acht dagen herdenkt Israël nu, jaar in, jaar uit de strijd tegen het neo-Hellenisme”¹¹.

Tijdens dit Chanoekah of Inwijdingsfeest of Vernieuwingsfeest was Jezus dus in Jeruzalem, in de tempel (Joh. 10:22-39), zoals wij gelezen hebben. Zo trekt Jezus historische lijnen door. We hebben al gesproken over het verhaal van de tempelreiniging (kooplui in de voorhoven, die er een rovershol van maken). En dan vandaag het verhaal van de tempelvernieuwing. We komen bij de toepassingen.

Toepassingen:

- Jezus is vaak in de tempel te vinden. Hij geneest daar. Hij laat profetieën uitkomen. Hij onderwijst daar. Hij eert daar Zijn vader en Hij zegt daar dat *“Hij en de Vader één zijn”*. Jezus is in de tempel als het gebouw hersteld en gerenoveerd wordt. Hij spreekt historische woorden over de stad Jeruzalem en de tempel: dat zij verwoest zullen gaan worden; dat geen steen op de ander zal blijven. Hij weent over de stad en de tempel. Die komende verwoesting gaat Hem aan z'n hart. Opnieuw wordt de kern van het Joodse geloof geraakt en vernietigd in het jaar 70 na Chr. Maar dan gaat het verhaal verder en daarmee komt de glorie van God te voorschijn. De Zoon des mensen eindigt niet in de dood. Hij staat op uit het graf. Hij toont zo de Heerlijkheid van God; de macht over de dood; de macht over Satan.

¹¹ Pag. 105: De Vries: *Joodse ritensymbolen*. Bevat ook een mooie foto van de Chanoekah-lamp (Collectie Joods Historisch Museum, Amsterdam), na pag. 112.

De tempel is verwoest en grotendeels verdwenen; slechts een deel van de (Klaag)muur staat nog overeind (maar is uiterst kwetsbaar en staat letterlijk onder druk). Ezechiël spreekt over de herbouw van de tempel. Openbaring spreekt over een nieuw Jeruzalem, waar geen tempel is, omdat God/Jahwe zelf dan bij de mensen woont. Dan is er weer sprake van een gereinigde wereld. Een wereld die God erkent en dient. Dan wordt de ware tempeldienst hersteld, als een soort nieuwe inwijding, een nieuwe Chanoekah.

Door alle verhalen en preken over het onderwerp 'Jezus en de tempel' heen worden wij opgeroepen om de kracht, de macht en de majesteit van de Zoon van God, Jezus Christus, de Messias, de Gezalfde te ontdekken en te beseffen. Hem dienen wij. Hem eren wij. In Zijn tempeldienst staan wij. Laten wij daartoe onze lampen laten branden; de olie in de kandelaar aansteken. Laat ons lichten zijn, in deze wereld waarin wij Jezus als het Eeuwige Licht tonen en navolgen.

Jezus Christus in de tempel. Jezus als de nieuwe tempel. Jezus, tijdens het vernieuwingsfeest. Dat wij elke dag weer vernieuwd mogen worden en Zijn licht laten schijnen.

Ik sluit af met een lied. Een lied over de wederkomst van Christus.

Het past prachtig bij het thema 'Jezus en de tempel'. Het komt uit de bundel 'Opwekkingsliederen', nummer 585¹²:

*Er is een dag,
waar al wat leeft al lang op wacht,
een dag van blijdschap
als heel de schepping wordt bevrijd
En op die dag,
dan komt de Heer en haalt zijn bruid,
die rein en stralend
opgaat in zijn heerlijkheid.*

Refrein:

*Spoedig zullen wij Hem zien
en voor altijd op Hem lijken
en Jezus kennen
zoals Hij is, amen!
Nooit meer tranen, nooit meer pijn,
want wij zullen met Hem leven
in zijn nabijheid, voor altijd.
Amen, amen!*

*Er klinkt geschal,
wanneer de graven opengaan
en doden opstaan,
voor eeuwig levend door zijn kracht.
Hun aardse tent
wordt nu bekleed met heerlijkheid,
de dood verzwolgen,
overwonnen voor altijd.*

Refr.

¹² De tekst van dit lied voert terug op bijbelteksten in: Romeinen 8:18-21, 1 Corinthiërs 15:50-54, 1 Thessalonicenzen 4:13-18. Het is geschreven door Nathan Fellingham en vertaald door Frank van Essen (© 2001, Kingsway's Thankyou Music/Unison Music Publishers).

*Dus kijk omhoog
en zie wat nog verborgen is,
maar wat beloofd is,
dat blijft in alle eeuwigheid.
En als je lijdt,
weet dat het maar voor even is.
Als Jezus terugkomt,
deel je in zijn heerlijkheid.*

Refr.: Spoedig zullen wij Hem zien.

AMEN

- Hoe laten wij ons reinigen? Hoe houden wij ons onbesmet (als dat kan) in deze wereld? Kan vasten ons daar bij helpen? Kan een bewust beleven van het vieren van het Heilig Avondmaal ons daar bij helpen (bij de voorbereiding; ter plaatse tijdens het avondmaal)? Kan ons gebedsleven daartoe een bijdrage leveren? Of onze geloofsgemeenschap? Hoe zichtbaar zijn wij als christenen in onze wereld (dichtbij en veraf)? Staat de Heer Jezus Christus in ons leven centraal¹³? Erkennen wij Hem als enige Heer en Koning? Maken wij een oprechte tempeldienst voor de Here God, de Almachtige, voor Jezus Christus Zijn Zoon, de Opgestane Heer, de Overwinnaar op de dood en op satan en als derde: voor de Heilige Geest, die nu en voor eeuwig bij ons is en in ons wonen wil, die met Pinksteren als de Aanwezige op deze aarde en in deze wereld uitgestort is? Blijven wij trouw aan het Woord van God (zoals bijv. J.I. Packer¹⁴, John Stott¹⁵, Billy Graham. Welke Nederlandse personen zouden wij hier in kunnen vullen? En wat denken wij van namen die door Open Doors genoemd worden om voor te bidden!). Zijn wij als christenen/gelovigen/Jezus-belijders/Christus-gelijkvormig-geworden-mensen bereid om Hem in Zijn tempel te dienen: met ons eigen leven? Zijn wij bereid Hem te verwachten in het Nieuwe Jeruzalem? Leven wij vanuit Pasen, na Pasen en komen wij uit ons graf; komen wij tot opstand door een vernieuwd leven in Christus? Het oog gericht op Christus, uit het verleden, in het nu en in de toekomst. Hij omspant het hele leven! - Komen wij tot een tempelvernieuwing en maken wij daar een feest van? Hoe gaan wij straks het Pinksterfeest vieren? Laten wij ons door de Geest vernieuwen en inspireren? Ik zeg niet dat wij "lievertjes" zijn; in tegendeel! Ik zeg niet dat wij "geen zonden" hebben. Ik zeg niet dat wij onszelf "boven andere mensen" moeten plaatsen, of er onder. Ik zeg niet "dat wij heilige boontjes" zijn. Nee, wij hebben Jezus Christus als Verlosser en als Verzoener met God de Vader, heel hard nodig. Zonder Jezus Christus kan ik niet; kunnen wij niet leven. Dat is verankerd in ons geloof.¹⁶

¹³ Zie: *De Oogst*, april 2008, nr. 835 over het thema 'Geen andere Naam. Over de uniciteit van Christus'. Met onderwerpen als: 'Een nederige waarheid', 'Geloof, maar in wat?' (wat maakt Jezus uniek?); 'Het unieke van wat Jezus van Zichzelf getuigde', 'De unieke boodschap van Jezus'.

¹⁴ Zie voor een interview met hem in *Nederlands Dagblad*, d.d. 22-03-2008, pag. 11: *De Schrift, niet de cultuur*; geschreven door Wim Houtman.

¹⁵ Recent verscheen van Stott een mooi dagboek: *Bijbels dagboek - Dagelijkse overdenkingen van Genesis tot Openbaring*; Amsterdam: Ark-boeken (2007) – ISBN 978 90 33818 46 2. Het boek is in drie delen ingedeeld: (1) van september – december: Van Schepping tot aan Christus, een overzicht uit het Oude Testament: het leven van Israël. (2) van januari – april: Van Kerst tot Pinksteren: overzicht van de Evangelieën > over het leven van Christus. (3) van mei – aug.: Van Pinksteren tot de wederkomst: overzicht van Handelingen, brieven en Openbaring > over het leven in de Geest. Boeiend dagboek, vereist wel achtergrondkennis.

¹⁶ 'Tempel van de Heilige Geest', door Hans Frinsel; in: *De Oogst*; nr. 836, mei 2008, jaargang 71; pag. 4-6.

- Een andere toepassing kan zijn dat wij in ons leven vorm geven aan het Chanoeka-feest: lichtdragers zijn als navolgers van Christus, die van zichzelf gezegd heeft: "Ik ben het Licht der wereld!" We kunnen dat op een symbolische manier doen (lichtjes ontsteken, kaarsjes branden) of op een concrete manier: opkomen tegen onrecht en opkomen voor gerechtigheid en de eer van onze Here Jezus Christus en Zijn Vader, die Hem gezonden heeft.

Referenties:

- Clines, D. (1976) – De Apokriefen; in: *Handboek bij de Bijbel. De wereld van de Bijbel in woord en beeld* – Den Haag: Voorhoeve; pag. 461-463.
- Dahlby, F. (1973) – *Bijbels woordenboek* – Baarn: Ten Have.
- Ouweneel, W.J. (1990) – *De Openbaring van Jezus Christus. Bijbelstudies over het boek Openbaring. Deel 2: hoofdstuk 8-22* – Vaassen: Medema.
- Semmelink, dr. J.H. (z.j.) – *Bijbel met kanttekeningen, deel 7* – Baarn: Bosch & Keuning.
- Unnik, prof. dr. W.C van/ Jacob en Pieter Keur (1979/1958) – *De apocriefe boeken* – Kampen: Uitg. Kok. ISBN 90 242 0090 3.

Liturgie Herbergevangeliëdienst op 27-04-2008; nr. 174

Voorganger: Bob de Raadt

1. Orgelspel etc
2. Zingen: Opwekking 71: Jezus leeft in eeuwigheid
3. Mededelingen
4. Stil gebed en openingsgebed
5. Inleidende woorden
6. Zingen: Lied 44 Opwekking: Geprezen zij de Heer
7. Schriftlezingen: - Joh. 7: 14-24 (NBG);
 - Joh. 10: 22-39 (NBG)
 - Uit de Willibrord vertaling: 1 Makkabeeën 1:16, 41 t/m 49; 4: 38-40 + 52-58
8. Zingen: Lied 37: 1, 6, 8: Prijs de Heer met blijde galmen (Evang. Liedbundel)
9. Meditatie: Tempelvernieuwing (deel 5: Jezus en de tempel)
 - a. van tabernakel tot tempel; van Ezechiël tot Openbaring
 - b. de geleerdheid van Jezus (Zijn gezag)
 - c. de eenheid van Jezus met Zijn vader
 - d. afronding thema: Gods Heerlijkheid
 - e. toepassing
10. Zingen: Lied 409: Ik zie een poort wijd open staan (Evang. Liedbundel).
11. Gebeden: door de voorganger - stil gebed – Onze Vader (gezamenlijk)
12. Geloofsbelijdenis

Tempelvernieuwing

We hebben de verhalen gehoord

Van de verzoeking van Jezus en Zijn verankering in het Woord

Van de genezing van een verlamde, die zijn matras opnam

Van de ontmoeting met Simeon en de vervulling van de profetie

Van de vervuiling en de tempelreiniging

Van het Vernieuwingsfeest: de olielamp en het licht.

We hebben de verhalen gehoord

Van Jezus' macht over Satan, over ziekte, over afgoderij

Over gelovigen en strijders voor Christus, door de eeuwen heen

Een houding van bekering en hernieuwde toewijding

*Waarbij God de eer krijgt en Zijn heiligheid wordt gezien.
Eén kruikje olie is voldoende om acht dagen te branden.*

*We hebben de verhalen gehoord
en Jezus gezien: Gods heiligdom op aarde: mens geworden.
Jezus, die de eenheid met Zijn vader belijdt.
Het volk reageert met dreigen met steniging.
Wat Hij zegt, vinden zij “godslastering”
Doch kijk naar de werken en de wonderen; en geloof!*

*We hebben de verhalen gehoord
Laat ons Chanoekah vieren en ons toewijden
aan de Heer die het Licht der Wereld is.
Die was, die is en die komen zal
Die weende over Jeruzalem en de tempel
Die eens – samen met God de Vader – met ons wonen zal;
als de hemel op de aarde neergedaald is.*

*Wij hebben Zijn verhaal gehoord.
Heer, vernieuw ons en licht ons bij
Geef olie in onze lamp
Tot heerlijkheid en verheerlijking van U.
U zij de glorie, tot in eeuwigheid
Amen.*

© Bob de Raadt, 24-04-2008

13. (staande) Zingen: Lied 413: 1, 2, 4: Lichtstad met uw paarden poorten (Evang
Liedbundel)

14. Zegen

15. Uitleidend orgelspel.

Extra: documentatie, aantekeningen, literatuur:

- Hosseini, K. (2003/2008) – *De vliegeraar* – Amsterdam: De Bezige Bij.¹⁷
- Keesom, drs. J., drs. I. Vos (2007) – *Op eigen kracht. Opvoeden van kinderen met een spierziekte* – Baarn: Vereniging Spierziekten Nederland (VSN); Uitgave nummer: P008-0907¹⁸; www.vsn.nl, www.spierziekten.nl
- Liston, R. A. (1975) – *Kijk op mensen* van Freud/Erikson/Adler/Horney/ Rodgers/ Skinner/ Maslow/Frankl – Rotterdam: Lemniscaat¹⁹.

¹⁷ Indrukwekkend verhaal over: de Afghaanse moslimcultuur, vriendschap en trouw, de afbreuk en de ontwrichtende impact van een homoseksuele verkrachting (als een beeld van seksueel misbruik) op een vriendschapsverhouding tussen twee jongens, het belang van familiebanden en trouw, het herstel van relaties. Op de pagina's 321-322 en op 323 staan mooie voorbeelden van copingreacties van de hoofdpersoon. Hij voert een soort onderhandeling met God (in dit geval: de god van de moslims), opdat Sohrab, de zoon van zijn halfbroer de zelfmoordpoging maar zal overleven. Ook hoopt hij dat de werkelijkheid anders zal zijn en dat hij een boze droom droomt. Het blijkt echter géén droom te zijn. Sommige passages over het geweld t.t.v. de Talibanregering in Afghanistan deden mij denken aan fragmenten uit het boek *'The painted bird'* van Jerzy Kosinski. In dat boek komen gruweldaden naar voren die in de Tweede Wereldoorlog werden gedaan. 'Man made disasters' die van alle tijden zijn.

¹⁸ Brochure gaat in op de volgende thema's: opgroeien met een spierziekte, gezin en omgeving, school en werk, spelen en vrijetijdsbesteding, zorg en ondersteuning, praktische informatie (met verwijzingen naar veel websites als: www.moov.nl, www.nebas.nl, www.pgb.nl, www.kinderhospice.nl, www.broerofzus.nl, www.oudersenrugzakje.nl

- Lucado, M. (2000/2003 Ned. Vert.) – *Hij deed dit special voor jou. Wat God ervoor over had om jouw hart te winnen* – Hoenderloo: Novapres; ISBN 978-90-6318-738-5.²⁰
- Lund, D. (1974) – *Eric* – Haarlem: J.H. Gottmer; ISBN 90 257 1336 X²¹.
- Mak, G. (1999/2006) – *De eeuw van mijn vader* – Olympus; ISBN 90 254 2800 2.²²
- Malakusea, J. (2008) – *OverHoop* – Soest: Verba; ISBN 978 90 5513 838 8²³.
- Raadt, B. de (2008) – De Dropping; in *ZieSo* – 24^e jaargang, nr. 1, lente, pag. 4-5 - Rotterdam: Erasmus MC-Sophia²⁴.
- Verboom, S. (2008) – *Droomkind* – Zoetermeer: Mozaïek/ BCB Harderwijk.²⁵
- Vermeulen, M. (2008) – *Daniel Shayesteh is niet bang. Gered, nog niet vermoord*: in: *Ned. Dagblad*, d.d. 29-03-2008, ZoZ, p. 5²⁶.

¹⁹ Toelichting op verschillende psychologische theorieën en hun grondleggers, waarbij Karen Horney en Viktor Frankl mij toch het meest aanspreken door haar ruime visie (Horney) en zijn levenservaring (Frankl).

²⁰ Mooie hedendaagse parabel. Boekje is samengesteld uit: *'He Chose the Nails'*.

²¹ Eric wordt geconfronteerd met acute leukemie als hij 17 jaar is. Zijn moeder beschrijft in dit boek op aangrijpende wijze hoe Eric met zijn ziek zijn omgaat. Het boek beschrijft zijn wilskracht, zijn creativiteit, zijn inzet en die van de mensen uit zijn omgeving. Uiteindelijk verliest Eric de ongelijke strijd en sterft. Tijdsdocument uit het begin van de zeventiger jaren. Boeiend om te lezen als levensverhaal.

²² Besproken met mijn zus in de periode dat mijn moeder ernstig ziek werd (palliatief-terminaal; juli – september 2006) en gekregen voor mijn verjaardag in 2006. Al lezend kwamen bij mij verhalen in herinnering: van mijn vader en mijn moeder. Jeugdijaren in Amsterdam (broodoorlog, halve centen, armoede, drankmisbruik) en in de Haarlemmermeer (mijn opa had een aardbeienkwekerij; armoede, het overlijden van mijn oma als gevolg van brand: een vonk sloeg onder haar rokken toen zij de kachel aan wilde maken). De mobilisatie en hun versnelde verlovings- en trouwen, de Tweede Wereldoorlog, hun wonen in de Kinkerstraat en het feit dat mijn vader in de WO II 3x opgepakt is geweest door de Duitsers en uit de trein is gesprongen: vochttocht naar Apeldoorn. Boeiend om het verhaal van Geert Mak met m'n eigen familiegeschiedenis met parallellen te verbinden.

²³ Een 14-jarig meisje krijgt een vorm van kanker (rhabdomyosarcoom) en vertelt haar verhaal: over de diagnosestelling, de behandeling, dagelijkse dingen en verliefdheden. Boek is uitgegeven in het kader van haar wensvervulling; door Stichting Doe een Wens. Aangrijpend en ingrijpend verhaal. Op blz. 74 staat een gebed van de moeder: "... dat mama hulp had gevraagd aan ons lieve Heertje en dat mama toen helemaal warm werd; het zal dus wel goed komen". Op pag. 112-113 staat een mooie, inspirerende brief van vader aan zijn dochter. Een bruikbaar idee voor andere vaders en moeders om hun gedachten onder woorden te brengen en die over te brengen aan hun kind.

²⁴ 8^e korte jeugdverhaal.

²⁵ Novelle; uitgave ter gelegenheid van de 'Week van het christelijke boek' en de 'Boekenweek'. Als medisch maatschappelijk werker op een Intensive Care voor Kinderen werd ik al snel geboeid door het drama dat ouders en kind overkomt als het kind te maken krijgt met een hersenvliesontsteking, met alle complicaties, het directe spanningsveld van leven of dood en de angst van de ouders. Wat duren de uren dan lang! Naast de verschillen tussen de beide echtelieden komen ook andere personages naar voren, zoals de persoon van de oude Bulgers met zijn zware levensgeschiedenis. De spanning uit het verhaal ebt weg als het kind de ziekte overleeft en weer naar huis kan. Aan het eind van de novelle lijkt het alsof de schrijver slechts een fictief verhaal heeft willen schrijven, dat hij ter redactie aan zijn vrouw aanbiedt. Ik vond dat een soort anticlimax, bijna pijnlijk voor ouders die feitelijk een dergelijke situatie op een kinder-IC ondergaan hebben (met alle paniek, angst en onzekerheid over de vraag hoe hun kind – als het overleeft – deze ziekte en met welke gevolgen, zal overleven).

²⁶ Daniel Shayesteh viel in ongenade bij ayatollah Khomeiny en wachtte in een dodencel op zijn levenseinde. Hij ontkwam, ging naar Turkije en werd daar christen. Sinds enige tijd woont hij in Australië en de USA. Hij is geen moslim meer en is behoedzaam. Hij is kritisch op de geest van de islam: "We moeten wakker worden, anders zal deze religie ons domineren en onze vrijheid vernietigen". Christenen hebben een opdracht: "Wij spreken het woord van God en daarmee dagen wij de wereld uit. Als wij we niet staan voor de waarde van ons geloof, zoals Christus dat deed, is het christendom een verliezende religie. Maar dat is niet waar ik in geloof. Mijn christendom spreekt, schijnt, spreekt zich uit tegen onrecht, daagt mensen uit om te vergelijken en het beste te kiezen".

- zie ook in: *'Opwekking'*: Ex-volgeling van ayatolla Chomeiny leidt nu honderden moslims tot Jezus. Geschreven door Peter de Bruijne. *Opwekking*, mei 2008, nr. 521; pag. 22-25.